

Sygn.akt III AUa 1161/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SO del. Teresa Suchcicka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 czerwca 2017 r. w B.

sprawy z odwołania W. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy W. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 października 2016 r. sygn. akt IV U 873/16

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 13 maja 2016 roku w ten sposób, że przyznaje W. P. prawo do emerytury od dnia 1 kwietnia 2016 roku;

II. stwierdza, że organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji;

III. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz W. P. tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 30 (trzydzieści) złotych tytułem zwrotu poniesionej opłaty sądowej od apelacji.

SSO del. Teresa Suchcicka SSA Marek Szymanowski SSA Bożena Szponar - Jarocka

Sygn. akt III AUa 1161/16

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 13 maja 2016 r. odmówił W. P. prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych, ponieważ udowodnił on ogólny staż pracy jedynie w wymiarze 24 lat, 3 miesięcy i 2 dni oraz nie udowodnił 15-letniego okresu pracy w szczególnych warunkach. Do okresu składkowego i nieskładkowego organ rentowy nie zaliczył okresu pracy w gospodarstwie rolnym babci ubezpieczonego od dnia 19 października 1971 r. do dnia 25 października 1973 r., ponieważ wnioskodawca nie był zameldowany w tym gospodarstwie, świadkowie byli zameldowani w innej miejscowości, a dodatkowo ubezpieczony uczęszczał do szkoły, przez co praca w gospodarstwie mogła mieć jedynie charakter pomocniczy. Do okresu

wykonywania pracy w warunkach szczególnych organ rentowy nie przyjął okresu zatrudnienia: 1) od dnia 1 lutego 1977 r. do dnia 31 stycznia 1992 r. (z wyłączeniem urlopów bezpłatnych) w Przedsiębiorstwie (...) w K., ponieważ świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach zostało błędnie wystawione; 2) od dnia 26 października 1973 r. do dnia 23 października 1974 r. oraz od dnia 2 sierpnia 1976 r. do dnia 31 stycznia 1977 r. w Zakładzie (...) w O., ponieważ w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. nie widnieje stanowisko pomocnika kierowcy samochodu ciężarowego.

W odwołaniu od tej decyzji W. P. wniósł o zaliczenie jego pracy w gospodarstwie rolnym babci do ogólnego stażu pracy, wskazując, że nie jest konieczne zameldowanie na wsi, aby móc wykonywać tam pracę. Odwołujący stwierdził również, że organ rentowy niezasadnie kwestionuje jego zatrudnienie w Zakładzie (...) w O.. Z tych powodów W. P. wniósł o zmianę decyzji organu rentowego i przyznanie prawa do wnioskowanego świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania, podnosząc, że ubezpieczony nie udowodnił 25 lat ogólnego stażu pracy oraz 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 4 października 2016 r. oddalił odwołanie oraz przyznał od Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Olsztynie adwokatowi M. S. z Kancelarii Adwokackiej w O. kwotę 442,80 zł (w tym podatek VAT) tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 26 listopada 2015 r. W. P. (urodzony w dniu (...)) złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Do wniosku dołączył oświadczenie i zeznania świadków, z których wynikało, że w okresie od dnia 19 października 1971 r. do dnia 25 października 1973 r. pracował w gospodarstwie rolnym należącym do jego babci A. M. w miejscowości S.. Decyzją z dnia 1 lutego 2016 r. organ rentowy odmówił prawa do wnioskowanego świadczenia. Od tej decyzji skarżący wniósł odwołanie do Sądu Okręgowego w Olsztynie, który postanowieniem z dnia 12 kwietnia 2016 r. (sygn. akt IV U 301/16) umorzył postępowanie w sprawie.

W okresie od dnia 18 października 1955 r. do dnia 29 listopada 1977 r. W. P. był zameldowany w miejscowości (...), gm. S.. Od dnia 1 września 1970 r. do dnia 20 czerwca 1973 r. uczęszczał do (...) Szkoły Zawodowej w S., ucząc się zawodu ślusarza-mechanika. Do szkoły dojeżdżał codziennie rowerem (również zimą) około 10 km. Miał troje starszego rodzeństwa i troje młodszego rodzeństwa. Ojciec odwołującego pracował „w lesie”, matka dzierżawiła 1,5 ha ziemi. Wszyscy pracowali w gospodarstwie domowym.

W latach 1964-1987 babcia odwołującego, A. M., była właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 15 ha. Gospodarstwo rolne było położone w miejscowości S., gm. S.. Babcia miała troje dzieci (dwie córki i syna). W latach (...) córki nie mieszkały z nią, ale mieszkał z nią syn C., który nie pracował zawodowo. Druga córka babci miała syna (starszego od odwołującego), który pomagał w gospodarstwie. W skład gospodarstwa rolnego wchodziły łąki i ziemie orne. Uprawiano zboże i ziemniaki. Hodowano bydło (15 sztuk) i trzodę chlewną (4-5 sztuk). Odwołujący nie mieszkał z babcią.

W dniu 18 kwietnia 2016 r. odwołujący ponownie złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, powołując się na dokumentację znajdującą się w aktach organu rentowego dotyczącą poprzedniego wniosku o prawo do emerytury. Do wniosku dołączył świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych w Zakładzie (...) w O. od dnia 26 października 1973 r. do dnia 31 stycznia 1977 r. Organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 13 maja 2016 r. odmówił ubezpieczonemu prawa do wnioskowanego świadczenia.

Sąd Okręgowy odwołał się do art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który określa przesłanki przyznania prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Stwierdził, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom tym przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Do tych przepisów zaliczają się przepisy

rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., nr 8, poz. 43 ze zm.). Sąd podkreślił, że w myśl § 4 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, ma wymagany okres zatrudnienia 25 lat, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Oceniając możliwość zaliczenia do ogólnego stażu ubezpieczeniowego okresu pracy odwołującego w gospodarstwie rolnym (...), który przypadał od dnia 19 października 1971 r. do dnia 25 października 1973 r., Sąd zaznaczył, że przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również przypadające przed 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia (w zakresie niezbędnym do uzupełnienia ogólnego stażu), jednakże praca ta musi mieć charakter ciągły, co oznacza nastawienie ubezpieczonego na stałe świadczenie pracy w gospodarstwie rolnym i odpowiadającą temu nastawieniu niezmienną możliwość skorzystania z jego pracy przez rolnika. Negatywną przesłanką jest doraźna pomoc w wykonywaniu typowych obowiązków domowych czy wykonywanie w gospodarstwie rolnym prac o charakterze dorywczym, okazjonalnie i w wymiarze niższym od połowy pełnego wymiaru czasu pracy. Sąd stwierdził, że w okresie deklarowanej pracy w gospodarstwie rolnym babci odwołujący uczył się w szkole zawodowej w S., do której codziennie dojeżdżał rowerem 10 km (także zimą). Z tego powodu Sąd uznał, że odwołujący mógł wykonywać pewne czynności w tym gospodarstwie dopiero po powrocie ze szkoły rowerem późnym popołudniem, przez co czynności te mogły mieć charakter jedynie doraźny, a tym samym nie mogłyby zostać zaliczone do ogólnego stażu pracy skarżącego (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 5 maja 2015 r., III AUa 924/14).

Ponadto, w ocenie Sądu, zeznania świadków, złożone na okoliczność wykonywania przez odwołującego pracy w tym gospodarstwie, nie dały podstaw do ustalenia, że odwołujący pracował codziennie w gospodarstwie rolnym w wymiarze co najmniej 4 godzin od października 1971 r. do października 1973 r. Sąd zaznaczył, że świadek R. K. w latach 1971-1973 był w wojsku (został zaciągnięty do wojska w 1969 r., ale z powodu wypadku został zwolniony „do cywila”; w 1971 r. powrócił do służby wojskowej, a został z niej zwolniony przed W. w 1973 r.), zaś świadek B. N. jest dwa lata starszy od odwołującego, razem z odwołującym jeździł do szkoły rowerami w okresie od września 1970 r. do czerwca 1971 r. (zimą świadek przebywał w internacie), świadek skończył szkołę w 1971 r., a następnie rozpoczął pracę zawodową. Sąd podkreślił, że obaj świadkowie mieszkali w S. oddalonym od gospodarstwa babci ubezpieczonego o 2 km, przez co świadkowie nie mogli posiadać wiedzy, czy w spornym okresie odwołujący faktycznie pracował w gospodarstwie rolnym (...). Sąd stwierdził również, że w spornym okresie wraz z A. M. w jej gospodarstwie stale mieszkał i pracował syn C., a także pomagał syn jednej z córek (starszy od odwołującego). Babcia ubezpieczonego miała zatem pomoc w wykonywaniu niezbędnych czynności w gospodarstwie. Z tych względów Sąd nie dał wiary odwołującemu, że w spornym okresie pracował w gospodarstwie rolnym w S., oddalonym od jego miejsca zamieszkania o 2 km, w czasie gdy codziennie uczęszczał rowerem do S., oddalonego od domu o 10 km. W szczególności jego wyjaśnienia nie znalazły potwierdzenia w pozostałym zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, w tym w zeznaniach świadków, powołanych na tę okoliczność.

Wobec niespełnienia przesłanki posiadania ogólnego stażu pracy, Sąd uznał, że nie istniała potrzeba prowadzenia postępowania dowodowego w celu ustalenia wykonywania przez odwołującego pracy w szczególnych warunkach w Przedsiębiorstwie (...) w K. czy w Zakładzie (...) w O.. Sąd zaznaczył, że wszystkie przesłanki przyznania prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych, w tym warunku ogólnego stażu pracy, muszą być spełnione łącznie. W tym względzie Sąd Okręgowy odwołał się do stanowiska Sądu Najwyższego zawartego w wyroku z dnia 18 marca 2014 r. (II UK 389/13) oraz w wyroku z dnia 11 czerwca 2013 r. (II UK 381/12). Stwierdzając zaś, że W. P. nie spełnił przesłanek koniecznych do przyznania mu prawa do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 i art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, Sąd orzekł w oparciu o art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. w punkcie I sentencji wyroku, zaś o kosztach procesu orzekł w punkcie II sentencji wyroku na podstawie § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2015 r., poz. 1801).

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wywiódł pełnomocnik W. P. wyznaczony z urzędu, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

1. mający wpływ na treść zaskarżonego wyroku błąd w ustaleniach faktycznych przyjęty za podstawę orzeczenia, polegający na przyjęciu, że odwołujący nie wykonywał stałej pracy o charakterze ciągłym w gospodarstwie rolnym należącym do jego babci w okresie od dnia 19 października 1971 r. do dnia 25 października 1973 r. z uwagi na uczęszczanie do szkoły zasadniczej w okresie od dnia 1 września 1970 r. do dnia 20 czerwca 1973 r., i w rezultacie niezaliczenie wykonywanej pracy do ogólnego stażu pracy, podczas gdy odwołujący regularnie pracował na gospodarce jeszcze przed ukończeniem 16 roku życia, a gdy zaczął uczęszczać do szkoły, to codziennie, po zakończonych lekcjach, pracował na roli co najmniej 4 godziny dziennie, co nie mogło stanowić czynności doraźnych, a regularną pracę na gospodarce,

2. mające wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c., poprzez:

a) dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów, prowadzącą do przyjęcia, że zeznania odwołującego oraz powołanych świadków nie dały podstaw do ustalenia, że odwołujący mógł pracować w gospodarstwie rolnym w wymiarze co najmniej 4 godziny dziennie przez okres od października 1971 r. do października 1973 r., podczas gdy nawet jeśli świadkowie bezpośrednio nie widzieli odwołującego pracującego na roli, to posiadali o tym wiedzę z racji znajomości i funkcjonowania w małej społeczności,

b) nieprzeprowadzenie postępowania dowodowego i w rezultacie nieustalenie wykonywania przez odwołującego pracy w szczególnych warunkach.

Wskazując na te zarzuty, pełnomocnik odwołującego wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i zaliczenie okresu pracy odwołującego w gospodarstwie rolnym (...) przypadającego od dnia 19 października 1971 r. do dnia 25 października 1973 r., uznanie okresu pracy w szczególnych warunkach i przyznanie odwołującemu prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Pełnomocnik odwołującego wniósł również o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja okazała się zasadną

Zważywszy na rok urodzenia wnioskodawcy, miał do niego zastosowanie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. 2015 r., poz. 748 ze zm.), zgodnie z którym ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli: (1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz

(2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (wynoszący co najmniej 25 lat dla mężczyzn i 20 lat dla kobiet).

Ponadto emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego (art. 184 ust. 2 powołanej ustawy). Przepis ten ma charakter przejściowy, bowiem zawarty został w rozdziale 2 działu X ustawy zawierającym przepisy intertemporalne. Dotyczy on wyłącznie tych ubezpieczonych, którzy w dniu wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. w dniu 01.01.1999r., już legitymowali się wymaganym okresem

składkowym i nieskładkowym - a w tym wymaganym okresie pracy w warunkach szczególnych, lecz nie osiągnęli wieku emerytalnego.

Art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS zawiera definicję pracownika zatrudnionego w szczególnych warunkach, stanowiąc, iż jest nim pracownik zatrudniony przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne bądź otoczenia. Art. 32 ust.4 w kwestii przesłanek nabycia prawa do wcześniejszej emerytury odsyła do przepisów dotychczasowych. Aktem normującym tę problematykę jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. 1983 r., nr 8, poz.43 ze zm.). Przepisy §1 ust. 1, § 3 i 4 ust. 1 rozporządzenia kreują dla pracownika, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A przesłanki nabycia prawa do przedmiotowego świadczenia w postaci: osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, posiadania wymaganego okresu zatrudnienia w odniesieniu do kobiet - 20 lat, a do mężczyzn - 25 lat, legitymowania się co najmniej 15 letnim stażem pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu obowiązującym na danym stanowisku. Przesłanki te należy spełnić kumulatywnie. Niespełnienie jednego ze wskazanych warunków czyni niemożliwym przyznanie emerytury w wieku obniżonym.

W niemiejszej sprawie podstawą odmowy przyznania emerytury wnioskodawcy przez organ było zakwestionowanie posiadania przez wnioskodawcę zarówno stażu ogólnego 25 lat jak i stażu szczególnego 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Z kolei Sąd Okręgowy oddalając odwołanie zakwestionował posiadanie tylko stażu ogólnego przez wnioskodawcę, co zdaniem tego Sądu czyniło zbędnym rozważania posiadania stażu szczególnego.

W zakresie posiadania stażu ogólnego (25 lat) , organ rentowy bezspornie ustalił posiadanie przez wnioskodawcę takiego stażu wg stanu na 1 stycznia 1999r. w wymiarze **24 lat 3 miesięcy i 2 dni** (k. 19a.r. zaskarżona decyzja). Nie uznał natomiast wnioskodawcy okresu jego pracy na gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia. W tym zakresie przypomnieć wypada, iż możliwość zaliczenia takiego okresu do emerytury jako okresy uzupełniającego przewiduje art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W świetle tego przepisu przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 roku okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia. W judykaturze dominuje pogląd, że o uwzględnieniu przy ustalaniu stażu ubezpieczeniowego uprawniającego do świadczeń emerytalno - rentowych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składek na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 r.) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności: wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej domownika oraz w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godzin dziennie (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 1997 r., II UKN 96/96, OSNAPiUS 1997 nr 23, poz. 473; z dnia 13 stycznia 1998 r., II UKN 433/97, OSNAPiUS 1998 nr 22, poz. 668; z dnia 13 listopada 1998 r., II UKN 299/98, OSNAPiUS 1999 nr 24, poz. 799; z dnia 18 lutego 1999 r., II UKN 491/98, OSNAPiUS 2000 nr 8, poz. 324, notka; z dnia 9 listopada 1999 r., II UKN 190/99, OSNAPiUS 2001 nr 4, poz. 122, notka; z dnia 3 grudnia 1999 r., II UKN 235/99, OSNAPiUS 2001 nr 7, poz. 236, notka; z dnia 10 maja 2000 r., II UKN 535/99, OSNAPiUS 2001 nr 21, poz. 650; z dnia 12 maja 2000 r., II UKN 538/99, OSNAPiUS 2001 nr 21, poz. 651; z dnia 27 czerwca 2000 r., II UKN 612/99, OSNAPiUS 2002 nr 1, poz. 21, notka; z dnia 3 lipca 2001 r., II UKN 466/00 OSNP 2003 nr 7, poz. 186; z dnia 8 marca 2001 r., II UK 305/10, LEX nr 852557; z dnia 22 stycznia 2003 r., II UK 51/02, OSNP 2004 nr 7, poz. 127; z dnia 19 marca 2010 r., II UK 249/09, LEX nr 599773 i z dnia 28 czerwca 2013 r., I UK 24/13, OSNP 2014 nr 4, poz. 61 oraz wyrok SN z 17 stycznia 2017r. I UK 491/1). Podkreśla się, że celem wprowadzenia uregulowania przewidzianego w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS było stworzenie możliwości zaliczenia do stażu ubezpieczeniowego uzupełniająco okresów pracy w gospodarstwie rolnym domowników przed dniem 1 stycznia 1983 r. Zaliczenie tego okresu pracy, jako okresu składkowego, mimo braku opłacenia składek na ubezpieczenie rolnicze, pozwoliło traktować tę kategorię ubezpieczonych jednakowo, zarówno przed, jak i po wejściu w życie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin.

W przypadku wnioskodawcy ur. (...) w grę wchodził okres od **18.10.1971 r. do 25.10.1973 r.**, czyli do podjęcia zatrudnienia w Ośrodku (...) w O.. Jak wiadomo postawę wyroku Sądu II instancji stanowi materiał dowodowy zebrany w postępowaniu zarówno przed Sądem I jak i II instancji (art. 382 k.p.c.). W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny poszerzył materiał dowodowy w sprawie dopuszczając na rozprawie apelacyjnej poprzedzającej wydanie wyroku dowód z zeznań świadka D. P. oraz uzupełniającego przesłuchania wnioskodawcy w charakterze strony. Oba zeznania należy uznać za wiarygodne, z tym że zeznanie D. P. (żony wnioskodawcy) ma mniejsze znaczenie z uwagi na fakt, iż stała się ona żoną wnioskodawcy dopiero w 1977r. Pamiętała one jedynie, iż teściowa (mama wnioskodawcy) dzierżawiła ziemię, która to ziemia był dzierżawiona i uprawiana nawet po ich ślubie. Świadek potwierdziła też, iż wnioskodawca (mąż) w okresie pracy w K. jeździł „dużym” S. . W świetle zeznań wnioskodawcy , złożonych w sposób swobodny i spontaniczny, co wzmacnia ich wiarygodność, wnioskodawca w spornym okresie pracował w istocie na 2 gospodarstwach tj. gospodarstwie mamy, która dzierżawiła około 1,5 ziemi z Nadleśnictwa , w którym to Nadleśnictwie pracował jego ojciec oraz na gospodarstwie babci położonym w odległości 2 km od miejsca jego zamieszkania. Bliskość gospodarstw sprawiała, iż wnioskodawca często zostawał u babi na noc ,gdzie miał kąt do spania . Gospodarstwo babci było przy tym znacznie większe bowiem miało 15 ha, a babcia z uwagi na wiek nie dawała już rady pracować. Na gospodarstwie tym oprócz wnioskodawcy pracował na co dzień głównie wujek wnioskodawcy (C.) mieszkający na nim a pomagali: ciocia wnioskodawcy, jego mama i starsze rodzeństwo wnioskodawcy. Na gospodarstwie babci hodowano przede wszystkim krowy około 15 sztuk, mniej było trzody chlewnej , trzymanej głównie na potrzeby własne oraz owce i drób. Niewielki inwentarz był także w gospodarstwie mamy (1 krowa, drób). Z zeznań wnioskodawcy, ale też zeznań świadków przesłuchanych przed Sądem pierwszej instancji wynika, iż wnioskodawca uczył się w odległym od miejsca zamieszkania o 10 km S., do którego dojeżdżał rowerem. Zajęcia kończył około godziny 14.00-14.30 wracał do domu lub babci co zahamowało około 40 minut. Ze zeznań wnioskodawcy wynika, iż głównie on i wujek stale pracowali na gospodarstwie babci, natomiast w okresie wzmożonych prac polowych pracowali na tym gospodarstwie inni członkowie. Zeznanie wnioskodawcy koresponduje z zeznaniami świadków złożonymi przed Sądem pierwszej instancji : R. K. (k. 45v) i B. N. (k. 46) , którzy również potwierdzali pracę wnioskodawcy na gospodarstwie rolnym babci. Oceniając zebrany w sprawie materiał dowodowy pod kątem pracy wnioskodawcy na gospodarstwie rolnym w spornym okresie zauważyć trzeba, iż Sąd Okręgowy w ogóle, pominał oceniając pracę wnioskodawcy fakt, że pracował on również na gospodarstwie mamy, co pewnie miało wpływ na ocenę faktu pracy wnioskodawcy pod kątem jej uznania go za okres uzupełniający. Zdaniem jednak Sądu Apelacyjnego łącznie oceniany materiał dowodowy prowadzi do wniosku, iż uznać należy, iż w istocie pracował on w tym okresie w wymiarze nie niższym niż 4 godzin dziennie na gospodarstwie mamy i babci, co uzasadnia zaliczeniu mu tego okresu jako uzupełniającego do stażu ubezpieczeniowego. Uznając materiał dowodowy zebrany w sprawie za wiarygodny i wystarczający do takiego ustalenia Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę realia początku lat 70-tych, kiedy to większość prac w gospodarstwach indywidualnych wykonywana była ręcznie, lub przy użyciu prostych, a często prymitywnych narzędzi. Nie bez znaczenia w sprawie było też wielkość gospodarstwa babci (ponad 15 ha), i jej wiek uzasadniający uznanie za wiarygodne zeznań wnioskodawcy, iż nie była już w stanie wykonywać cięższych pracy na tym gospodarstwie. Wnioskodawca pracował też równocześnie na niewielkim gospodarstwie mamy, co było możliwe bowiem odległość między nimi nie była wielka (około 2 km). Również sama szkoła, do której uczęszczał wnioskodawca w tym czasie nie była daleko (około 10 k.), i możliwy był do niej dojazd rowerem. Na wiarygodność zeznań wnioskodawcy pośrednio wpływ miało to, jego posiadał on liczne rodzeństwo, stąd praca na gospodarstwie babci świadczona przez niego i jego mamę oraz starsze rodzeństwo wiązała się z otrzymywaniem z tego gospodarstwa płodów rolnych umożliwiających utrzymanie się licznej rodziny. Praca ta była zatem w pewnym zakresie ekwiwalentna i pomagała w utrzymaniu licznej rodziny wnioskodawcy. Uwzględniając nawet fakt pracy innych osób na gospodarstwie babci i mamy , to w realiach początku lat 70-tych w powiązaniu z łączną znaczną wielkością tych gospodarstw oraz w zestawieniu z wiarygodnymi zeznaniami wnioskodawcy, iż na co dzień głównie on i wujek pracowali na gospodarstwie babci - uprawnione jest zaliczenie mu wspomnianego okresu pracy na gospodarstwie do ogólnego stażu ubezpieczeniowego.

Przesądając kwestię posiadania przez wnioskodawcę stażu ogólnego koniecznym stało się rozważenie i ustalenie czy wnioskodawca posiada okres pracy w warunkach szczególnych w wymiarze co najmniej 15 lat, który nie był przedmiotem ani ustaleń ani rozważań Sądu Okręgowego. Przypomnieć wypada, iż zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia

okresy pracy w szczególnych warunkach, stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. Nie ulega też wątpliwości, iż obniżenie wieku emerytalnego niektórym grupom zawodowym uzasadnione jest narażeniem tych osób na szybsze niż przeciętne zrealizowanie się emerytalnego ryzyka z powodu wystąpienia w ich zawodach czynników negatywnych (najczęściej szkodliwych dla zdrowia lub obniżających sprawności psychofizyczne), które doprowadzają do wcześniejszej niż powszechnie utraty sił do wykonywania dotychczasowej pracy. Stąd też prawo do emerytury w wieku niższym nie jest tu przywilejem, lecz co do zasady wynika ze szczególnych właściwości wykonywanej pracy. Cechą niezbędną do uznania danego zatrudnienia za wykonywane w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983r. jest wykonywanie pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku. Stanowi o tym przepis § 2 ust. 1 rozporządzenia, wskazując przez to, że intencją ustawodawcy było zawężenie zakresu okresów szczególnych tylko do tych okresów zatrudnienia, w których praca była faktycznie wykonywana, a nie do samego pozostawania w zatrudnieniu. Zaznaczyć bowiem trzeba, że tylko okresy wykonywania zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy kreują i wypełniają weryfikowalne kryterium uznania pracy o cechach znacznej szkodliwości dla zdrowia lub znacznego stopnia uciążliwości, lub wymagającej wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Taki sam warunek odnosi się do wymagania stałego wykonywania takich prac, co oznacza, że krótsze dobowo (nie w pełnym wymiarze obowiązującego czasu pracy na danym stanowisku), a nie stałe świadczenie pracy wyklucza dopuszczalność uznania pracy za świadczoną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wskutek niespełnienia warunku stałej znacznej szkodliwości dla zdrowia lub stałego znacznego stopnia uciążliwości wykonywanego zatrudnienia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 września 2007 r., III UK 38/07, OSNP 2008/21-22/329; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2009 r. I UK 212/08 Wspólnota (...); wyrok SN z dnia 21 listopada 2001 r. II UKN 598/00 OSNP 2003/17/419; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2009 r. I UK 20/09 LEX nr 515698 i inne).

Odnosząc powyższe wstępne rozważania stwierdzić należało, iż wnioskodawca ubiegając się o niniejszej świadczenie przedłożył :

1) świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 14.04.2016r. (k. 7 a.r.) wystawione przez Nadleśnictwo O. stwierdzające wykonywanie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach w okresach :

- od 26.10.1973 r. do 23.10.1974 r.

- od 02.08.1976 r. do 31.01.1977 r. wskazujące pracę przy zrywce i wywózce drewna z lasem na stanowisku pomocnika kierowcy (w świadectwie wskazano pozycję wykazu A : dział VI poz.2 pkt 4. wykazu resortowego).

Z kopii książeczki wojskowej (k.4-6 akt kapitałowych) oraz świadectwa pracy z okresy pracy w Nadleśnictwie z dnia 29.01.1977r. (k. 3 tych akt) wynika, iż wnioskodawca w okresie zatrudnienia w Nadleśnictwie od 24.10.1974 r. 10.07.1976 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową i przed upływem 30 dni od zwolnienia z tej służby wrócił do tego zakładu pracy (2.08.1976 r.).

2) Świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach z dnia 5 listopada 1997r. (k 19 a.r. t I) wystawione przez Syndyka upadłości Przedsiębiorstwa (...) w K. potwierdzające wykonywanie przez wnioskodawcę w okresie od 01.02.1977 r. do 31.05.1992 r. pracy w szczególnych jako kierowca samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony (przy czym prace te opisano jak prace w wykaz A, dziale V ,poz. 3).

W sprawie zasadniczo organ rentowy kwestionował jak się zdaje formalną stronę posiadanych świadectw pracy w szczególnych warunkach w szczególności wskazane pozycje wykazu, co oczywiście nie jest decydujące, bo istotne znaczenie ma faktycznie wykonywana praca. W szczególności co się tyczy okresu 01.02.1977 r. do 31.05.1992 r. , którego długość przekracza 15 lat, materiał dowodowy zarówno z źródeł osobowych (zeznania wnioskodawcy i świadków) jak dokumentów (k. 19 akta osobowe) - jednoznacznie prowadzi do wniosku, iż wnioskodawca wykonywał pracę kierowcy samochodu ciężarowego (pow. 3,5 tony) przewożąc różne ładunki (jeździł (...) lub 20 tonowym) . Fakt

ten nie wydaje się być spornym. Okres tego zatrudnienia jest zatem wykonywaniem prac przewidzianych w Wykazie A, wydziale VIII pkt. 2 i sam już ten okres wystarcza do spełnienia warunku 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Tym niemniej w okolicznościach niniejszej sprawy również okres zatrudnienia wnioskodawcy w Nadleśnictwie O., w tym okres służby wojskowej podlega zaliczeniu do okresu pracy w szczególnych warunkach. Organ rentowy zakwestionował jego prawidłowość, z uwagi na wskazanie w tym świadectwie oprócz wykazu A także wykazu C. Z zeznań wnioskodawcy w tym przedmiocie złożonych wynika, iż w tym okresie pracował on jak 1 z 3 osób przy obsłudze samochodu ciężarowego wywożącego drzewo z lasu (jednorazowo 24 metry sześciennie). Zajmowane stanowisko pomocnika kierowcy było o tyle nieprecyzyjne, iż w istocie wnioskodawca nie prowadził ciężarówki, lecz brał udział w jej załadowywaniu razem kierowcą i ładowaczem. Nie powinno ulega wątpliwości, iż praca tego typu wykonywana w pełnym wymiarze czasu jest pracą przy zrywce i wywozie drewna z lasu (wykaz A, dział VI, pkt 2). Równie oczywistym aktualnie winno być, iż pracownikowi zatrudnionemu w szczególnych warunkach powołanemu do zasadniczej służby wojskowej, który przed upływem 30 dnia od zwolnienia ze służby powrócił do swojego zakładu pracy, zaliczeniu podlega do okresu pracy w szczególnych warunkach okres tej służby. Kwestię tę przesądziła uchwała sądu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 2013 r., III UZP 6/13 stwierdzono, że czas zasadniczej służby wojskowej odbytej w okresie obowiązywania art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz.U. Nr 44, poz. 220, w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 1974 r.) zalicza się - na warunkach wynikających z tego przepisu - do okresu pracy wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym (art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Rozważania prawne zawarte w tej uchwale, których nie ma potrzeby szczegółowo przytaczać, znalazły następnie odzwierciedlenie w późniejszym orzecznictwie, w którym poddawano kwalifikacji okresy niezawodowej służby wojskowej pełnionej przez ubezpieczonych (por. przykładowo wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2014 r., I UK 96/13, LEX nr 1498597; z dnia 6 lutego 2014 r., II UK 349/12, LEX nr 1660824 oraz z dnia 8 kwietnia 2014 r., II UK 424/13, LEX nr 1466629, a także wyroki Sądów Apelacyjnych w Gdańsku z dnia 14 listopada 2013 r., III AUa 369/13, LEX nr 1415843; w Ł. z dnia 23 stycznia 2014 r., III AUa 422/13, LEX nr 1430714; w B. z dnia 8 lipca 2014 r., III AUa 148/14, LEX nr 1493855, w Ł. z dnia 11 lipca 2014 r., III AUa 96/14, LEX nr 1511682 oraz w S. z dnia 16 października 2014 r., III AUa 105/14, LEX nr 1624028).

Łącznie wnioskodawca legitymuje się okresem pracy w szczególnych warunkach znacznie przekraczającym 15 lat, a zatem i ten warunek uprawniający do emerytury wnioskodawca spełnił. Reasumujące wnioskodawca wykazał spełnienie wszystkich przesłanek do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym, co uzasadnia w świetle art. 129 ust. 1 ustawy emerytalnej przyznanie mu tego świadczenia od miesiąca złożenia wniosku. Jednocześnie z uwagi na ograniczenie organu rentowego w zakresie możliwości kwalifikowania określonych dowodów jako podstawę określania okresów ubezpieczenia nie można organowi przypisać odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji w rozumieniu art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 386 §1 k.p.c. dokonał stosowanej zmiany zaskarżonego wyroku.

O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art. 98 §1 k.p.c. w zw. z art. 36 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U.2016.623 j.t.).